

سخن سردبیر

به مناسبت ده سال انتشار مترجم

از آخرین "سخن سردبیر" چند سالی می‌گذرد. قبل از آن بیشتر با خوانندگان عزیز صحبت می‌کردم، اما مدتها بود که "سخن سردبیر" مضمونی تکراری پیدا کرده بود زیرا مطالب آن حول سه محور اصلی دور می‌زد: گله و شکایت از سازمانهای دست‌اندرکار ترجمه که به وضع ترجمه بی‌اعتنا هستند، توضیحی در مورد دلیل افزایش قیمت مجله (اولین شماره مجله در سال ۷۰ به قیمت ۲۵۰ ریال منتشر شد) و بالاخره اطمینان دادن به خوانندگان که ما همچنان هستیم و تلاش خواهیم کرد که کیفیت هر شماره مجله را نسبت به شماره قبل افزایش بدهیم.

در آغاز یازدهمین سال انتشار مترجم نه برآنیم که مسؤلیت سازمانهای دست‌اندرکار ترجمه را گوشزد کنیم و نه قرار است قیمت مجله را افزایش بدهیم، اما همچون گذشته به خوانندگان عزیز اطمینان می‌دهیم که بر عهد خود پای‌برجا بمانیم و در بهبود کیفی مجله در حد امکان بکوشیم. خدای مهربان را شاکرم که این توفیق را به من داد که در کنار فعالیتهای آموزشی و معیشتی، مجله را برای دوستداران ترجمه منتشر کنم و امیدوارم در سالهای آینده نیز از این توفیق بی‌نصیب نباشم. نیازی را تشخیص داده‌ایم و در حد توان در رفع این نیاز می‌کوشیم و منتی بر کسی نداریم. ارتباط من با مترجم ارتباطی متقابل است. مترجم به من الهام و انگیزه می‌بخشد و مرا از رکود حرفه‌ای و فراتر از آن از غم ایام، می‌رهاند و خدا را شکر می‌کنم که در این دوران و انفسا که بسیاری از اهل نظر در سر جای خود نیستند، من این توفیق را دارم که وقت بر سر کاری می‌گذارم که دوست دارم.

از فرصت استفاده کرده، نکاتی را به اختصار جهت اطلاع خوانندگان عزیز عرض می‌کنم. تقریباً از ابتدای انتشار مجله، همکاران دانشگاهی توصیه می‌کردند برای مترجم مجوز پژوهشی بگیریم. سه سال پیش و سوسه شدم این کار را بکنم و برای چند شماره، مجله را برطبق نظریات کمیسیون نظارت بر نشریات علمی وزارت فرهنگ و علوم منتشر کردیم. کمیسیون بعد از ماهها بررسی و ارجاع مجله به داوران، بالاخره نظر داد که مجله در خور عنوان پژوهشی نیست و ابراز امیدواری کرده بود که "در بهبود کیفی" آن بکوشیم. با دبیر کمیسیون تماس گرفتم و پرسیدم چرا مجله را پژوهشی تشخیص نداده‌اند. از جمله دلایلی که ایشان گفت این بود که ما بخشی از مجله را به "گفتگو با مترجمان" و "مقالات ترجمه شده" اختصاص داده‌ایم. به طوری که خوانندگان عزیز می‌دانند، ما تا حد امکان از چاپ "مقاله ترجمه شده" پرهیز می‌کنیم. از این گذشته، آنچه به نام گفتگو چاپ می‌شود، صرفاً شرح احوال و خاطرات مترجمان نیست بلکه حاوی نکات آموزنده و تجارب مترجمان حرفه‌ای است. به نظر می‌رسد داوران یا اعضای کمیسیون براساس معیارهایی کاملاً صوری در مورد مجلات پژوهشی قضاوت می‌کنند. ردیف کردن صوری تعدادی نام در صفحه اول مجله، چاپ خلاصه مقالات به زبان انگلیسی، ارسال مقالات به افراد مختلف برای داوری، اینها هیچ تضمینی برای کیفیت مقالات نیست و دلیل آن هم وضع غم‌انگیز

مجلات علمی است که از برخی از آنها حتی یک نسخه هم در بازار به فروش نمی‌رسد و از آن بدتر این کسی آنها را نمی‌خواند. از طرف دیگر پژوهشی نبودن مترجم باعث نشده که همکاران عزیز دانشگاه برای ما مقاله نفرستند. خوشبختانه و سوسه پژوهشی کردن مترجم به کلی از سرم رفت زیرا در صورت پژوهشی شدن هم انگیزه انتشار مجله تضعیف می‌شد و هم کیفیت مقالات آن تأثیر می‌پذیرفت.

در اینجا بار دیگر از همه همکاران دانشگاهی و غیردانشگاهی که به ترجمه علاقه‌مندند دعوت می‌کنم مقالات خود را برای ما بفرستند. بسیار تلاش کرده‌ام که هیچ مقاله‌ای را بنابر ملاحظات دوستانه در مترجم چاپ نکنم. چنانکه در اولین شماره مترجم نوشته‌ام، ملاک کلی من در انتخاب مقاله، مفید بودن مقاله است. مقاله مفید آن است که حاوی نکته‌ای جدید و قابل استفاده در زمینه نظریه یا عمل ترجمه باشد. البته این ملاک، با توجه به وضعیت کلی پژوهش در کشور و نیز وضعیت پژوهش درباره ترجمه، شاید آرمانی به نظر برسد، ولی ماهم سخت‌گیر نبوده‌ایم و با عنایت به واقعیات، کوشیده‌ایم به بحث درباره ترجمه رونق ببخشیم و ترجمه را به حد موضوعی مستقل برای تحقیق ارتقا بدهیم. در گذشته بر جنبه‌های عملی ترجمه بیشتر تأکید داشتیم چون مخاطبان خود را عمدتاً دانشجویان رشته مترجمی می‌دیدیم. در سالهای اخیر بخش زیادی از مجله را به بحث‌های نظری اختصاص داده‌ایم - البته بحث‌هایی که بی‌ارتباط با کار عملی ترجمه نیست - زیرا این بحث‌ها را بسیار ضروری تشخیص داده‌ایم. با این حال ضمن توجه به جنبه‌های نظری ترجمه، از این شماره با چاپ نمونه‌های ترجمه و مقالاتی که نگاه آموزشی به ترجمه دارند، به جنبه‌های عملی ترجمه بیشتر می‌پردازیم تا مجله مثل گذشته برای دانشجویان ترجمه نیز قابل استفاده باشد.

به مناسبت آغاز یازدهمین سال انتشار مترجم، از سه تن از اهل فضل تقاضا کردم که نظرشان را درباره مترجم بنویسند. این سه بزرگوار، آقای کریم امامی، دکتر مجدالدین کیوانی و آقای علی صلح‌جو، از سالها پیش خالصانه و بی‌انتظار هیچ پاداشی دست نیاز مترجم را به گرمی فشرده‌اند و لذا در توفیق مترجم سهم عمده‌ای دارند. بر خود فرض می‌دانم که از این عالمان منبع الطبع تشکر کنم و امیدوارم همکاری خوب آنان با مترجم دوام پیدا کند. آنچه در پی می‌آید، نظر این سه تن درباره مترجم است.

* * *

"مترجم" ده‌ساله شد

علی صلح‌جو

ایران تاریخی نسبتاً طولانی و پر بار در ترجمه دارد. ما، در مجموع، به تمدن مدرن نظر مثبت داشته و همواره در اخذ آن کوشیده‌ایم. تمایل به مشاهده زندگی اروپاییان و نقل آن برای هموطنان در ماز یاد بوده است. ما حتی با ترجمه‌های خود افغانها را نیز تا حد زیادی تغذیه کرده‌ایم. حیف بود با چنین حجم عظیمی از ترجمه‌های خوب تریبونی برای ترجمه نداشته باشیم. ده سال پیش، در بهار ۱۳۷۰، مجله مترجم متولد شد و این کمبود را از میان برداشت.